

Yogesh Haribhau Kulkarni • You

AI Advisor (Helping organizations in their AI journeys) | PhD (Geometric Modeling) | Tech Colum...
now •

...

Wish to share today's article from my weekly column "तिसरा मेंदू" (Third Brain) titled "उलटा विचार, यशाचा आधार" (Reverse Thinking, Supporting Success)" has been published in the Marathi newspaper, Sakal! (pic below)

In this article, I go deeper into the applicability of Mental Model called "Inversion Thinking" in various situations

I'm thankful to [Sakal Media Group](#) for providing a platform to share these important insights with our local community.

Any comments? I'd love to hear your thoughts!

[Sakal Media Group](#) [Abhijit Pawar](#) [Samrat Phadnis](#) [Niranjan Agashe](#)

#AI #ArtificialIntelligence #mentalmodels #Intelligence #training #CommunityConnect

#SakalNewspaper #MarathiMedia #Marathi #India #Pune #MVPBuzz #GDE #inversionthinking

तिसरा मेंदू

डॉ. योगेश हरिभाऊ कुलकर्णी

एखादा माणूस सतत नकारात्मकतेने बघत असेल, तर ते चांगले मानले जात नाही. पण जर हा दृष्टिकोन समजून आणि योग्यप्रकारे वापरता आला, तर तो खूप फायद्याचा ठरू शकतो. हाच विचार एका प्रसिद्ध मॅटल मॉडेलचा (मन:प्राप्ति) म्हणजेच 'विचार-चित्राचा' गाथा आहे. त्याला 'इन्व्हर्जन' किंवा सोप्या भाषेत 'उलटा विचार' म्हणता येईल. समजा, तुम्हाला तब्येत सुधारायची आहे. तुम्ही सकस आहार घ्याल, व्यायाम कराल, हे स्वाभाविक आहे. पण जर उलटा विचार केला, तर तुम्ही पाहाल की तब्येत बिघडवण्याच्या सवयी कोणत्या आहेत आणि त्या टाळता येतात का? जंक फूड कमी करात येईल का? व्यसने सोडता येतील का? दिवसभर कॉम्प्युटर किंवा मोबाईलसमोर बसण्याची सवय मोडता येईल का? केवळ त्या नकारात्मक गोष्टी बंद केल्या, तरी तुमच्या आरोग्यावर सकारात्मक परिणाम होईल. हाच 'उलटा विचार'चा गाथा आहे. ही विचारपद्धत समस्येकडे वेगळ्या (उलट्या) दृष्टिकोनातून पाहण्याची संधी देते. चुकांकडे लक्ष देऊन त्या टाळल्या, तर यशाची होण्याची शक्यता वाढते. भारतीय तत्त्वज्ञानातही याची बीजे

उलटा विचार, यशाचा आधार

सापडतात. सत्याचा शोध घेताना नेति-नेति (हेही नाही, तेही नाही) ह्या पद्धतीने काय टाळायचे, ते आधी ठरवले, की अंतिम सत्याचा-वास्तवतेचा मार्ग स्पष्ट होतो. चार्ली मॅंगर एकदा म्हणाले होते, "मला फक्त हेच माहीत करायचं आहे की मी कुठे मरणार आहे, म्हणजे मी तिथे जाणार नाही." हा विनोदी वाटणारा; पण खोल अर्थ असलेला विचार उलट्या विचारसरणीचे प्रमुख तत्त्व स्पष्ट करते. अपयश टाळणे, अनेकदा यश मिळवण्याइतकेच महत्त्वाचे असते.

गुंतवणूक : मूर्खपणा टाळा

गुंतवणुकीत यशाची होण्यासाठी गहन विस्लेषण आणि गुंतवणुकीच्या तंत्रांचा आधार न घेता, प्रथम मूर्खपणा टाळा. "कुठले शेअर्स मला श्र्मंत करतील?" असा विचार करण्याऐवजी, कुठल्या चुका माझी संपूर्ण संपत्ती नष्ट करू शकतात?", असा प्रश्न विचारला पाहिजे. अनावश्यक कर्ज घेऊन गुंतवणूक करू नका. सर्वसाधारण बँका देतात त्यापेक्षा एखादी योजना सुफट-तिप्पट परतावा देण्याचे आश्वासन देत असेल, तर ते कसे खरे मानायचे? अतिशय 'चमकी' योजनांवर आंधळा विश्वास ठेवू नका. कळपाच्या (मेंदराच्या) मानसिकतेने

व्यवहार करणे, भावनांवर आधारित निर्णय घेणे, आणि अत्याधिक 'जोखीम' पत्करणे यांसारख्या चुका टाळल्या, तरी दीर्घकालीन संपत्ती निर्माण होऊ शकते. मॅंगर म्हणतात, खूप हुशार होण्याचा प्रयत्न करण्यापेक्षा, फक्त सातत्याने मूर्खपणा टाळल्यानेच आम्हाला किती मोठा दीर्घकालीन फायदा झाला आहे, हे पाहून आश्चर्य वाटते.

व्यवसाय : चुका टाळा

एखादी कंपनी यशाची होण्यासाठी काय करावे यावर लक्ष केंद्रित करण्याऐवजी, भूतकाळातील अपयशांचे विश्लेषण करून काय करू नये हे समजून घेतले पाहिजे. कोईकने, नोकियाने स्मार्टफोनच्या ब्रॉसिंगचा अचूक अंदाज लावला नाही आणि आपले वर्चस्व गमावले. काय आपल्याला बुडवू शकते? असा प्रश्न विचारल्याने कंपनी संपादक आपली आधीच ओळखून टाळू शकतात. भ्रमसाठ उपायानांच्या माने न लगता, त्यातील न चालणारी, अतिशय नसणारी उत्पादने बंद केल्याच बरी, नाही का? निवडीतील गोंधळ कमी करणे आजच्या जगात पर्यायीची भरमार आहे. शिक्षण-करीअरमध्ये, नोकरी-व्यवसायात, ते अगदी जोडीदार निवडीमध्येही अनेक पर्याय असतात. गोंधळातून

होऊ शकते. फारच अचूक-ततोर्तत शोधत बसले तर काही मिळत नाही आणि काहीही ठरवले नाही तर अतिसामान्य गोष्ट मिळण्याची शक्यता वाढते. याला उपाय म्हणून एक मध्यम-मार्ग म्हणजे, मला 'काय नको' हे आधी पक्के ठरवणे, मग उरलेल्या गोष्टींमध्ये निवड करणे. या पद्धतीत निवडीस चांगला वायवी राहतो व निराशाही पदरी पडत नाही. 'उलट विचार'चा हाही एक प्रकार.

यशासाठी वजाबाकीचा दृष्टिकोन

आजच्या जगात सतत काहीतरी मिळवण्याची चढाओढ आहे. नवीन कौशल्ये, नव्या रणनीती, अधिक युक्त्या! पण उलट विचारसरणी आपल्याला वजाबाकीचे महत्त्व शिकवते. अनावश्यक गोष्टी ओळखून त्या दूर केल्या, की यशाचा मार्ग आपोआप मोकळा होतो. मग ज्या गोष्टी खरोखरच महत्त्वाच्या आहेत. त्यांच्यावर लक्ष केंद्रित करणे शक्य होते. आजच प्रयत्न करून पाहा : 'मला अधिक चांगले होण्यासाठी काय करायला हवे?' असा विचार करण्याऐवजी, 'मी काय करणे शक्यवायला हवे?' असा प्रश्न विचारून पाहा. उत्तर कदाचित आश्चर्यकारक वाटतील, पण ती नक्कीच तुम्हाला योग्य मार्गावर आणतील.